

Boş Zaman Tatmin Ölçeğinin Türkçe Formunun Güvenirlilik ve Geçerlilik Çalışması (Reliability and Validity Study of the Turkish Form of the Leisure Satisfaction Scale)

* **Muhammet VAPUR** ^a , **Halise Dilek SEVİN** ^b

^a Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Department of Recreation Management, Ankara/Turkey

^b Ankara Hacı Bayram University, Faculty of Tourism, Department of Recreation Management, Ankara/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:15.02.2021

Kabul Tarihi:20.03.2021

Anahtar Kelimeler

Rekreasyon

Boş zaman

Boş zaman tatmini

Öz

Çalışmanın amacı, Beard ve Raghep (1980) tarafından geliştirilen Boş Zaman Tatmini Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve üniversite öğrencilerinden oluşan araştırma grubunda güvenilirlik ve geçerliliğinin ölçülmesidir. Ölçeği İngilizce'den Türkçeye çevirisi dil bilimci üç öğretim üyesi tarafından yapılmıştır. Daha sonra alanda uzman iki öğretim üyesi tarafından Türkçe literatür çerçevesinden değerlendirilmiştir. Örneklem grubunu Ankara'daki üniversitelerde eğitim-öğretim gören 412 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılara 440 anket dağıtılmış olup bunlarda 411 tanesi değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada Beard ve Raghep(1980) tarafında geliştirilen Boş Zaman Tatmin Ölçeği'nin 24 soru ve 6 alt boyuttan oluşan kısa formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı 0,895 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için ise iç tutarlık katsayıları .69-.89 arasında değişmektedir. Psikolojik boyuttaki 4. madde ile estetik boyutta yer alan 22.madde analize dâhil edilmemiştir. Bu sonuçlara göre ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Keywords

Recreation

Leisure

Leisure satisfaction

Abstract

The aim of the study is to adapt the Leisure Satisfaction Scale developed by Beard and Raghep (1980) into Turkish and to measure its reliability and validity in the research group consisting of university students. The scale was translated from English to Turkish by three linguist lecturers. Afterwards, it was evaluated from the Turkish literature framework by two expert faculty members. The sample group consists of 412 people studying at universities in Ankara. 440 questionnaires were distributed to the participants and 411 of them were evaluated. In the study, the Leisure Satisfaction Scale developed by Beard and Raghep (1980) was used as a data collection tool in its short form consisting of 24 questions and 6 sub-dimensions. The Cronbach Alpha reliability coefficient of the scale was found to be 0.895. The internal consistency coefficients for the sub-dimensions ranged from .69 to .89. The 4th item in the psychological dimension and the 22nd item in the aesthetic dimension were not included in the analysis. According to these results, it can be said that the scale is a valid and reliable measurement tool.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: mvapur37@gmail.com (M. Vapur)

DOI: 10.21325/jotags.2021.796

GİRİŞ

Boş zaman kavramı insanların günlük yaşamlarındaki çeşitli anlamları yansıtmaktadır. Boş zamanın karmaşık yapısı araştırmacıların onu tanımlamak için kullandığı birçok farklı bakış açısı yansımaya neden olmuştur. İki bin yıldan fazla süredir tartışılmakta olup 200'den fazla tanımını yapılmıştır (Edginton, Jordan, DeGraaf & Edginton, 2002). Bu çerçevede zamanla ilgili çalışmalarda en kritik sorunlardan biri kavram tanımlaması oluşturmaktadır. Bu, gerek incelenecek grupların, gerekse faaliyetlerin veya zaman kullanımlarının tanımlaması için gereklidir. Kavramlar açıklık kazandığı ölçüde, değerlendirmeleri olumlu yönde etkileyecek ve bilginin kullanılabilirliğini artıracaktır. Bu bağlamda çalışma dışı zaman, serbest zaman ve boş zaman kavramlarının açıklığa kavuşturulması zorunludur (Karaküçük, 2005, s. 29). Çalışma dışı zaman, insanın yaşamını idame ettirmesi için gerekli olan temel fizyolojik ihtiyaçlardan beslenme ve uykuya ayırdığı serbest zaman ve boş zamandan oluşmaktadır. Ancak bu iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır (Kocaekşi, 2012, s. 4).

Mannell ve Iso-Ahola (1987, s. 317), boş zaman (Leisure) ve serbest zaman (Free time) iki farklı dünyada yaşadığını ve işlevsel olarak içerikleri birbirinden oldukça farklı olduklarını ileri sürmüşlerdir. Boş zaman kapsamlı bir açıdan ele alındığında, bireylerin boş zamanlarında üstlendikleri deneyimler dizisidir. Başka bir ifade ile boş zaman, insanların boş zamanlarında ilgilendikleri bir aktivite ya da birtakım yükümlülüklerden uzakta olduğu bir zamanı ifade etmektedir (Argan, 2007, s. 13). Nitekim serbest zaman bir yönsüzlük yansıtmakta, boş zaman ise, yönlendirmeye açık bir potansiyel içermektedir. Rekreasyon da boş zamanın belirli kullanım biçimlerini oluşturmaktadır (Karaküçük, 2005, s. 29).

De Grazia (1964, s. 5) serbest zaman ve boş zaman arasındaki farkı incelemiştir. İş, boş zamanın zıttıdır ama serbest zamanın değildir. Serbest zaman ve boş zaman iki farklı anlamla açıklanır. Serbest zaman içerisinde yaşama dair zorunlulukları barındırmaktadır. Boş zaman dilimine bakıldığında ise tamamen bireyin özgürce kullanabileceği bağımsız, mesuliyetsiz ve hür bir zaman kesiti olduğunu ileri sürmüştür.

Serbest (free) ve boş (leisure) zaman kavramları birbirlerine çok yakın kavramlar olup, diğer dillerden Türkçe'ye tercümelerinde tam karşılıklarının bulunmaması nedeniyle tartışmalara yol açmaktadır. Özellikle rekreasyon ve ya boş zaman aktivitelerinin boş zaman içerisinde özgürce yapıldığı ve bunların sonucunda tatmin ya da tatminsizlik meydana gelmektedir. Bu durum tamamen boş zaman içerisinde yapıldığı bilinmektedir. Boş zamanın bazı özellikleri şunlardır (Mieczkowski, 1990, s. 9-10):

- Dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı,
- Eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran,
- Herhangi bir ücretin alınmadığı,
- Kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığıdır.

Boş zaman kelimesinin etimolojik kökeni anlamının başlangıç noktasıdır. Yunanca "schole" kelimesi boş zamanlarla yakından ilgili veya eş anlamlıdır. Boş zamanın bu anlamı iş dışı zamandır ama öğrenme ve kültürle ilgilidir. İngilizce "leisure" kelimesi, Latince "o be permitted" ya da "o be free" kelimelerinden türetilmiştir. Dolayısıyla boş zaman Fransızca "loisir" ve İngilizcedeki "licence" kelimeleri, izin verme ve özgür hareket etme anlamına gelmektedir (Torkildsen, 2005, s. 50). Schole kavramı, fiziksel, ruhsal ve bilişsel sağlık için boş zaman

aktivitelerine katılım ve özgür seçim olarak tanımlanmıştır. Boş zaman eski bir kavram olmasına rağmen, bugün hala bireyin ilgisini çekmekte, etkilemekte ve bireye bir anlam katmaktadır. Boş zaman katılımı bireyin duygusal, bilişsel, sosyal sağlığı ve iyi olması açısından çok önemli olmaktadır (Caldweel, 2005, s. 15). Licere kelimesi ise izinli olmak, zorunluluklardan muaf olmak anlamına gelmektedir. Bu dönem içerisinde boş zaman kavramı bireyin özgürlüğü ile ilişkilendirilmektedir. Bu iki kavram boş zamanın tanımlanabilmesinde iki temel unsurun varlığına işaret etmektedir. İş dışında kalan, artık zamanın boş zaman olarak tanımlanabilmesi için öncelikle bireyin bu zaman dilimi içerisinde özgür olması, diğer bir deyişle bütün zorunluluklarından muaf olması ve öğrenme unsurunu da içermesi gerekmektedir (Torkildsen, 2005, s. 24).

Boş zamanın en yaygın tanımlarından bazıları şunlardır; (1) zaman, özellikle özgür zaman, (2) aktivite, (3) zihin durumu, (4) varlık durumu, (5) bir deneyim olarak, (6) kültürel bir yapı olarak, (7) bir sosyal kontrol biçimi (8) seyahat-kaçış, (9) işten uzak zaman, (10) rekreasyon, (11) denge ve (12) tembelliğin bir biçimi olarak (Shaw, 1985; Hamilton-Smith, 1992; Esteve, San-Martin & Lopez, 1999). Burada farklı tanımlamalar olsa da, güçlü ve temel felsefik benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Merriam-Webster, (2009) online sözlüğü, özet olarak boş zamanı "işleri bitmesiyle sağlanan özgürlük; özellikle iş veya görevlerden muaf zaman" olarak tanımlamıştır.

Boş Zaman Tatmini

Son yıllarda boş zaman tatmini üzerine yapılan önemli çalışmalar vardır (London, Crandall & Seals, 1977; Tinsley & Kass, 1979; Beard & Ragheb, 1980; Pierce, 1980; Kabanoff, 1982; Winslow, 1984; Gray, 1986; Riddick, 1986; Driver, Brown & Peterson, 1991; Ragheb & Tate, 1993; Huang & Carleton, 2003; Yerlisu Lapa, 2013; Ağduman, 2014; Sevil, 2015; Ayyıldız, 2015; Eruzun, 2017). Bu yapılan araştırmaların, belirli boş zaman aktivitelerinin sağladığı çeşitli tatmin edici deneyimleri ortaya çıkarmıştır ve bunlar çeşitli boş zaman davranışları veya deneyimleri ile ilgili memnuniyetleri incelemiştir.

Boş zaman tatmini Beard ve Ragheb (1980, s. 22) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Boş zaman aktivitelerine ve seçimlere katılmanın bir sonucu olarak bireyin oluşturduğu, ortaya çıkardığı veya kazandığı olumlu algı veya duygulardır.” Kişinin genel boş zaman deneyimlerinden ve durumlarından hâlihazırda memnun olma veya memnun olmama derecesidir. Bu olumlu ya da olumsuz memnuniyet duygusu, bireyin hissedilen veya duyulmamış ihtiyaçlarının memnuniyetinden kaynaklanır.

Francken ve Van Raaij (1981) tarafından ise bir standarda göre değerlendirilen göreceli bir kavram olarak açıklanmıştır. Standartlar, önceki deneyimlerden, bireysel başarılarından veya diğerlerinin boş zaman faaliyetlerinden elde ettiği algılanan memnuniyet seviyesinden elde edilen bireysel beklentileri içermektedir. Beklentiler karşılanırsa, memnuniyete neden olur, ancak beklentiler karşılanmadığında bir memnuniyetsizlik duygusu ortaya çıkmaktadır.

Boş zaman tatminini ölçmek için Beard ve Ragheb (1980) tarafından ölçek (Leisure Satisfaction Scale) geliştirilmiştir. Yaptıkları çalışmada; ilk olarak, teorik literatür gözden geçirilmiş ve boş zaman etkinliklerine katılmanın bireyler üzerindeki etkileri belirlenip kategorize edilmiştir. Oluşturulan kategoriler Boş Zaman Ölçeğinin bileşenleri ve alt boyutları haline gelmiştir. Ölçeğin saha testi iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşaması, ölçeğin boş zaman davranışı ve rekreasyon alanında çok sayıda uzman tarafından incelenmesi ve eleştirilmesidir. Ölçek 160 uzmana gönderilmiştir. Bunlarda 83’ü ölçeğe önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. İkinci aşaması ise, öğrenciler, profesyonel, teknik ve vasıflı çalışanlar, yarı zamanlı çalışanlar ve emekli bireylerden oluşan 603 kişilik örneklem

grubuna uygulanmıştır. Küçük revizyonlar yapıldıktan sonra ek olarak 347 kişiden oluşan bir örneğe uygulanmıştır. Elde edilen verilerin kapsamlı istatistiksel analizleri içermektedir.

Ölçeği alt boyutlarının kısa bir açıklaması aşağıda verilmiştir:

1. Psikolojik; özgürlük duygusu, zevk alma, katılım ve entelektüel meydan okuma gibi psikolojik faydalar.
2. Eğitim; entelektüel teşvik, kendileri ve çevreleri hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olur.
3. Sosyal; başkaları ile olan ilişkileri geliştirmek.
4. Rahatlama; yaşamın stresinden ve gerginliğinden kurtulma.
5. Fizyolojik; Fiziksel zindeliği geliştirmenin, sağlıklı kalmanın, kiloyu kontrol etmenin ve başka şekilde iyi olma halini teşvik etmenin bir yolu.
6. Estetik; boş zaman faaliyetlerinde buldukları alanları hoş, ilginç, güzel ve genellikle iyi tasarlanmış olarak görürler.

Ölçeğin alt boyutları ile birlikte toplam alfa güvenilirlik katsayısı %96'dır. Altı alt boyutun alfa güvenilirlik katsayısı ise %85 ile %92 arasında değişmektedir. Buda katılımcıların maddelere yanıt verirken genel olarak tutarlı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin uzun formu 51 maddeden oluşmakta olup kısa formu ise 24 maddeden oluşmaktadır(Beard & Raghep, 1980).

Literatüre "Serbest Zaman Tatmini Ölçeği" olarak uyarlanıp güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır(Karlı, Polat, Yılmaz & Koçak, 2008; Gökçe & Orhan, 2011). Karlı vd. (2008)'nin yapmış oldukları çalışmanın örneklemini Gazi Üniversitesi öğrencisi 260 erkek ve 301 kadın oluşturmuştur. Boyutların Cronbach alfa katsayıları birinci alt boyut için .86, ikinci alt boyut için .84, üçüncü alt boyut için .82, dördüncü alt boyut için .79, beşinci alt boyut için .82 ve altıncı alt boyut için .79 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach alfa katsayısı ise .92 olarak belirlenmiştir. Gökçe & Orhan (2011)'nin yaptığı çalışmada ise ilk bölümündeki örneklemini, İngilizce ve Türkçe konuşma ve yazma becerisine sahip 2 spor bilimci, 1 dil bilimci, ikinci örnekleme ise yine İngilizce konuşma ve yazma becerisine sahip 29 kişi oluşturmaktadır. Çalışmanın üçüncü örneklemini ise, Denizli şehir merkezinde yaşayan yaşları 15-54 arasında değişen 101 kişi oluşturmuştur. Ölçeğin genel toplamdaki değeri; .90, Psikolojik alt boyut için; .77, eğitimsel alt boyut için; .77, sosyal alt boyut için; .76, rahatlama alt boyutu için; .80, fizyolojik alt boyut için; .79, estetik alt boyutu için; .79' dur.

Araştırmacılar, Boş Zaman Tatmini Ölçeğinin boş zaman memnuniyetini ölçmek için yeterli bir araç olduğuna ifade etmişlerdir (Guinn, 1995; Misra & McKean, 2000; Siegenthaller & O'Dell, 2000; Lloyd & Auld, 2002; Lysyk, Brown, Rodrigues, McNally & Loo, 2002; Trotter, Brown, Hobson & Miller, 2002; Lu & Hu, 2005; Ngai, 2005; Hou, Tu & Yang, 2007; Pearson, 2008; Yelisu Lapa, 2013; Ağduman, 2014; Ayyıldız, 2015; Eruzun, 2017).

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Literatürde boş zaman ve serbest zaman kavramlarına çeşitli bakış açılarıyla yaklaşılmaktadır. Çalışma boş zaman kavramına dıştan gelen baskıların olmadığı, özgürlük, eğlenme ve mutluluk hisleri uyandıran, bağımsız ve tatmin edici deneyimleri içerisinde barındıran zaman aralığı olarak yaklaşmaktadır. Rekreasyon ya da boş zaman aktiviteleri

bu zaman aralığında yapılmaktadır ve sonucunda tatmin olma ya da tatmin olmama durumu meydana çıkmaktadır. Beard ve Raghep (1980) tarafından geliştirilen “Leisure Satisfaction Scale” adlı ölçek bireylerin yaptıkları aktiviteler sonucunda altı alt boyutta tatmin düzeylerini ölçmektedir. Bu ölçek Türkçe’ye “serbest zaman tatmin ölçeği” olarak uyarlanmıştır. Bu durum felsefi ve teorik olarak kavramlara yaklaşımımıza uygun düşmemektedir. Bu bağlamda “Boş Zaman Katılımının Yaşam Kalitesine Etkisinde Boş Zaman Tatmini ve Algılanan Stresin Aracılık Etkisinin İncelenmesi” adlı doktora tez çalışması kapsamında oluşturulan anket formu bütünü içerisinde yer alan bu ölçeğin Türkçeye uyarlanması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Hacı Bayram Üniversitesi Etik Kurulu 02.04.2020 tarihi ve 11054618-302.08.01 karar/sayı numarası ile alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın örneklemini Ankara’daki üniversitelerde eğitim-öğretim gören 412 kişi oluşturmaktadır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. 2020 yılının Haziran ve Ağustos ayları arasında veriler toplanmıştır. Katılımcılara 440 anket dağıtılmıştır. Bunlarda 411 tanesinden yararlanılmıştır. Covid-19 salgını sebebiyle e-anket yöntemiyle 100 kişiye e-posta yoluyla gönderilmiş olup 82 kişiden geri dönüş sağlanmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Boş Zaman Tatmin Ölçeği (Leisure Satisfaction Scale/LSS) Beard ve Raghep(1980) tarafından geliştirilmiştir. Kısa formu 24 maddeden oluşmaktadır. Çalışmada kısa formu kullanılmıştır. Ölçek puanlaması 5’li likert tipindedir. Bunlar; “Neredeyse hiç doğru değil”, “Nadiren doğru”, “Bazen Doğru”, “Çoğuz kez doğru”, “Neredeyse her zaman” şeklindedir.

Ölçek İngilizce ’den Türkçeye çevirisi dil bilimci üç öğretim üyesi tarafından yapılmıştır. Daha sonra alanda uzman iki öğretim üyesi tarafından Türkçe literatür çerçevesinden değerlendirilmiştir. Uygun olmayan yerler düzeltilmiş ve çevirisi yeniden yapılmıştır.

Araştırmada Veri Analizi

Verilerin analizi SPSS ve AMOS programı ile yapılmıştır ve %95 güven düzeyinde çalışılmıştır. Maddeler içi ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld & Meeden, 1984; Hopkins & Weeks, 1990; De Carlo, 1997).

Bu nedenle analizlerimizde parametrik olan Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile analiz edilmiştir. Çalışmada ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için Cronbach’s Alfa katsayısı hesaplanmıştır.

AFA birçok gizli değişkenin, daha kontrol edilebilir faktörler haline getirilmesinde yani verilerin azaltılmasında ve özetlenmesinde kullanılmaktadır. Ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. KMO katsayısı örneklemin büyüklüğünü test etmek için hesaplanırken normal dağılım koşulu Bartlett testiyle incelenmektedir. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Şimşek, 2007).

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla özdeğerlerin saçılımını gösteren Scree Plot grafiği incelenmiştir. Bununla birlikte faktör sayısının 1'den fazla olması durumunda varimax dik döndürme işlemi kullanılarak maddelerin ilgili faktörlere atanması işlemi yapılmıştır. Faktör analizi işleminde ölçek maddelerinin faktörlere atanması ya da ölçekten çıkarılması işlemlerinde faktör yükü değerlerine bakılmıştır (Şimşek, 2007).

Cronbach's alfa katsayısı ölçeğin güvenilirlik düzeyini vermektedir. Katsayı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanmaktadır.

- $.00 \leq \alpha < .40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $.40 \leq \alpha < .60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür.
- $.60 \leq \alpha < .80$ ise ölçek oldukça güvenilirirdir.
- $.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Faktörlerin yapısının belirlenmesinin ardından doğrulayıcı faktör analizi yapılarak faktör yapısı test edilecek ve uyum indeksleri hesaplanacaktır (Şimşek, 2007).

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişkenden oluşturulan faktörlerin (gizil değişkenlerin) gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir analizdir. Bir başka anlatımla DFA, önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığını incelemeyi amaçlar. DFA'da belirli bir ön beklenti ya da denence olmaksızın faktör yükleri temelinde verinin faktör yapısı belirlenirken DFA, belirli değişkenlerin bir kuram temelinde önceden belirlenmiş faktörler üzerinde ağırlıklı olarak yer alacağı şeklindeki bir öngörünün sınanmasına dayanır (Sümer, 2000).

DFA'da sınanan modelin yeterliğinin belirlenmesi için çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Uyum indekslerinin kuramsal model ile gerçek veriler arasındaki uyumu değerlendirmelerinde birbirlerine göre güçlü ve zayıf yönlerinin olması nedeniyle modelin uyumunun ortaya konulması için birçok uyum indeksi değerinin kullanılması önerilir. Bunlardan en sık kullanılanları (Cole, 1987; Sümer, 2000) Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), İyi Uyum İndeksi (GFI), Düzeltilmiş İyi Uyum İndeksi (AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Ortalama Hataların Karekökü (RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü'dür (RMSEA).

Uyum Değerlerinin Kabul Edilebilir Düzeyleri şu şekildedir:

Uyum İndeksleri

$$2 \leq \chi^2 / sd \leq 3$$

$$0,90 \leq GFI \leq 0,95$$

$$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$$

$$CFI > 0,90$$

$$0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$$

$$0,05 \leq RMR \leq 0,08$$

Kaynak: (Şimşek, 2007; Hooper & Mullen 2008; Schumacker & Lomax, 2010)

Bulgular**Tablo 1:** Boş Zaman Tatmin Ölçeğine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,858
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3905,163
	df	231
	Sig.	0,000

Boş Zaman Tatmin Ölçeği için yapılan faktör analizinde KMO değeri 0,858 olarak hesaplanmıştır. Buna göre örneklem sayısı faktör analizi için uygundur (KMO>0,500). Bartlett testi kapsamında X^2 değeri 3905,163 ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). KMO ve Bartlett testi sonucuna göre verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2: Boş Zaman Tatmin Ölçeğine Ait Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde	Faktör yükü	Açık.varyans oranı	Cronbach's Alpha
Dinlenme	Boş zaman aktivitelerim stresi azaltmaya yardımcı olur.	,929	31,792	,826
	Boş zaman aktivitelerim rahatlamama yardımcı olur.	,895		
	Boş zaman aktivitelerim duygusal olarak iyi olmama katkıda bulunur.	,849		
	Boş zaman aktivitelerine katılımım çünkü yapmaktan hoşlanırım.	,385		
Sosyal	Boş zaman aktivitelerim, başkalarıyla yakın ilişkiler kurmama yardımcı olur.	,895	8,916	,798
	Boş zaman etkinlikleri aracılığıyla başkalarıyla sosyal etkileşim kurarım.	,854		
	Boş zamanlarımda, boş zaman aktiviteleri yapmaktan hoşlanan insanlarla ilişki kurarım.	,648		
	Boş zaman aktivitelerimde tanıştığım insanlar dost canlısıdır.	,621		
Fizyolojik	Fiziksel formumu (sağlıklı ve zinde) geliştiren boş zaman etkinlikleri yaparım.	,817	7,852	,815
	Beni fiziksel olarak yenileyen boş zaman etkinlikleri yaparım.	,798		
	Boş zaman aktivitelerim fiziksel olarak zordur.	,775		
	Boş zaman aktivitelerim sağlıklı kalmama yardımcı olur.	,655		
Psikolojik	Boş zaman aktivitelerim bana başarı hissi verir.	,853	6,968	,739
	Boş zaman aktiviteleri bana özgüven verir.	,841		
	Boş zaman aktivitelerim benim için çok ilginçtir.	,582		
Eğitsel	Boş zaman aktivitelerim etrafımdaki şeyler hakkında bilgimi artırır.	,748	5,431	,693
	Boş zaman aktivitelerim kendimi tanımama yardımcı olur.	,702		
	Boş zaman aktivitelerim yeni şeyler denemek için fırsatlar sağlar.	,652		
	Boş zaman aktivitelerim başkaları hakkında bilgi edinmeme yardımcı olur.	,635		
Estetik	Boş zaman aktivitelerine katıldığım alanlar veya yerler iyi tasarlanmıştır.	,905	4,713	,738
	Boş zaman aktivitelerine katıldığım alanlar veya yerler çok güzeldir.	,836		
	Boş zaman aktivitelerine katıldığım alanlar veya yerler temiz ve ferahdır.	,494		
Boş Zaman Tatmin Ölçeği			65,673	,895

Yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçeğin 6 alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Binişiklik nedeniyle Psikolojik boyutu 4.madde(Boş zaman aktivitelerimde birçok farklı beceri ve yetenek kullanım) ve Estetik boyutu

22. Madde (Boş zaman aktivitelerine katıldığım alanlar veya yerler ilginçtir) analize dâhil edilmemiştir. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %65,673; güvenirlik katsayısı 0,895'tir. Buna göre ölçeğin güvenirlik düzeyi çok yüksektir.

Ölçeğin Dinlenme boyutu faktör yükleri 0,385 ile 0,929 arasında değişen 13, 14, 15 ve 16. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %31,792; güvenirlik katsayısı 0,826'dır. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi çok yüksektir.

Ölçeğin Sosyal boyutu faktör yükleri 0,621 ile 0,895 arasında değişen 9, 10, 11 ve 12. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %8,916; güvenirlik katsayısı 0,798'dir. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi oldukça yüksektir.

Ölçeğin Fizyolojik boyutu faktör yükleri 0,655 ile 0,817 arasında değişen 17, 18, 19 ve 20. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %31,792; güvenirlik katsayısı 0,815'tir. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi çok yüksektir.

Ölçeğin Psikolojik boyutu faktör yükleri 0,582 ile 0,853 arasında değişen 1, 2 ve 3. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %6,968; güvenirlik katsayısı 0,739'dur. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi oldukça yüksektir.

Ölçeğin Eğitsel boyutu faktör yükleri 0,635 ile 0,748 arasında değişen 5, 6, 7 ve 8. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %5,431; güvenirlik katsayısı 0,693'tür. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi oldukça yüksektir.

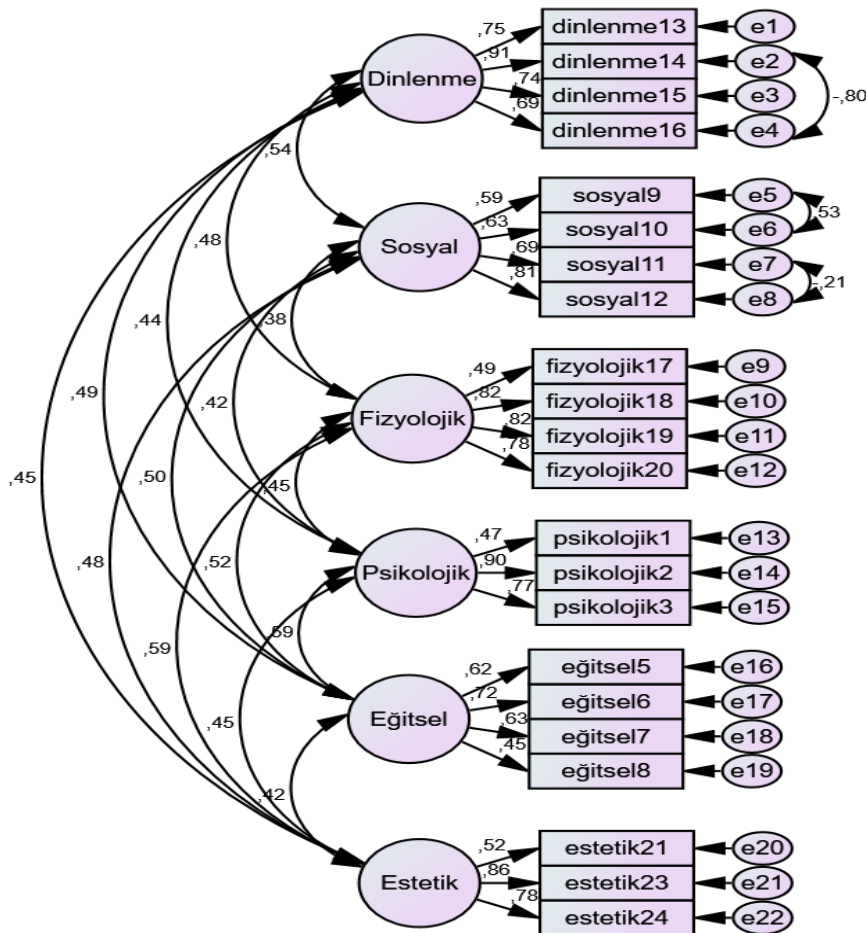
Ölçeğin Estetik boyutu faktör yükleri 0,494 ile 0,905 arasında değişen 21, 22 ve 24. maddelerden oluşmaktadır. Boyutun toplam varyansı açıklama oranı %4,713; güvenirlik katsayısı 0,738'dir. Buna göre boyutun güvenirlik düzeyi oldukça yüksektir.

Tablo 3: Boş Zaman Tatmin Ölçeğine Ait DFA Sonuçları ve Yol Haritası

Kabul Edilebilir Uyum İndeksleri	Hesaplanan Uyum İndeksleri
$2 \leq \chi^2 / sd \leq 3$	2,673
$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,902
$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,870
$CFI > 0,90$	0,915
$0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$	0,064
$0,05 \leq RMR \leq 0,08$	0,074

Boş Zaman Tatmin Ölçeği için yapılan DFA analizinde oluşturulan yol haritası aşağıda verilmiştir. Yapılan DFA analizinde hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmekte iken sadece AGFI uyum indeksinin kabul edilebilir indeksine yakın olduğu ve sağladığı görülmektedir.

Şekil 1: Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

Analiz sonucundaki bulgular aşağıda tablo şeklinde sunulmuştur.

Tablo 4: Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

	n	Minimum	Maximum	Ortalama	ss	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik	411	1,00	5,00	3,11	0,87	,002	-,220
Eğitsel	411	1,25	5,00	3,42	0,77	-,245	-,031
Sosyal	411	1,00	5,00	3,19	0,90	-,183	-,461
Dinlenme	411	1,00	5,00	3,88	0,86	-,841	,612
Fizyolojik	411	1,00	5,00	2,75	0,91	,195	-,378
Estetik	411	1,00	5,00	3,15	0,84	-,056	-,194
Boş Zaman Tatmin Ölçeği	411	1,58	5,00	3,25	0,61	-,020	,030

Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyut puanlarından hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerleri +3 ile -3 arasında olduğundan normallik sağlanmış olup analizlerimizde parametrik olan test teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 5: Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	Psikolojik	Eğitsel	Sosyal	Dinlenme	Fizyolojik	Estetik	Boş Zaman Tatmin Ölçeği
Psikolojik	1	,469**	,301**	,376**	,404**	,365**	,686**
Eğitsel		1	,422**	,407**	,402**	,355**	,706**
Sosyal			1	,441**	,309**	,351**	,670**
Dinlenme				1	,416**	,465**	,731**
Fizyolojik					1	,538**	,730**
Estetik						1	,724**
Boş Zaman Tatmin Ölçeği							1

**p<0,01

Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi için yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları aşağıda verilmiştir

Psikolojik ile Eğitsel arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,469$); Sosyal arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,301$); Dinlenme arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,376$); Fizyolojik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,404$); Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,365$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,686$) bulunmaktadır.

Eğitsel ile Sosyal arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,422$); Dinlenme arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,407$); Fizyolojik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,402$); Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,355$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,706$) bulunmaktadır.

Sosyal ile Dinlenme arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,441$); Fizyolojik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,309$); Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,351$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,670$) bulunmaktadır.

Dinlenme ile Fizyolojik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,416$); Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,465$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,731$) bulunmaktadır.

Fizyolojik ile Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,538$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,730$) bulunmaktadır.

Estetik ile Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,724$) bulunmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Beard ve Raghep(1980) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Tatmini Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Ölçek, Ankara ilinde lisans ve lisansüstü eğitimini alan öğrencilerden oluşan bir grup üzerinde uygulanmıştır. Boş Zaman Tatmin Ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre; ölçeğin bütünü için güvenilirlik katsayısı 0,895 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç Beard ve Raghep(1980) tarafından geliştirilen orijinal ölçeğin güvenilirlik katsayısı (0,96) ile paralellik göstermektedir. Bu bulgu sonucunda ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin alt boyutların güvenilirlik katsayıları ise şöyledir: psikolojik boyut: 1,2 ve 3. maddeler oluşup güvenilirlik katsayısı 0,739; eğitsel boyut: 5, 6, 7 ve 8. maddeleri kapsamakta olup güvenilirlik katsayısı 0,693; sosyal boyut: 9, 10, 11 ve 12 maddelerini kapsamakta olup güvenilirlik katsayısı 0,798; dinlenme boyut: 13, 14, 15 ve 16. maddeleri kapsamakta olup güvenilirlik katsayısı 0,826; fizyolojik boyut: 17, 18, 19 ve 20. maddelerini kapsamakta olup güvenilirlik katsayısı 0,815 ve son olarak estetik boyut; 21, 23 ve 24. maddelerden oluşup güvenilirlik katsayısı 0,738 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ölçekte yer alan toplam 6 alt boyut için iç tutarlılık katsayıları .69-.89 aralığındadır. Elde edilen bu değerler, kabul edilebilirlik düzeyinin (.70) üzerinde hatta 3 alt boyutun(sosyal, dinlenme ve fizyolojik) iç tutarlılık katsayısı yüksek güvenilir (.80-1.00) olarak kabul edilen aralıktadır(Şimşek, 2007).

Boş Zaman Tatmin Ölçeği için yapılan faktör analizinde KMO değeri 0,858 olarak hesaplanmıştır. Buna göre örneklem sayısı faktör analizi için uygundur ($KMO>0,500$). Bartlett testi kapsamında X^2 değeri 3905,163 ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). KMO ve Bartlett testi sonucuna göre verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ise hesaplanan tüm uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum indekslerini sağladığı görülmekte iken sadece AGFI uyum indeksinin kabul edilebilir indeksine yakın olduğu ve sağladığı görülmektedir. Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyut puanlarından hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerleri +3 ile -3 (Sevin, Koyucu ve Baldiran, 2020) arasında olduğundan normallik sağlanmış olup analizlerimizde parametrik olan test teknikleri kullanılmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçeğin 6 alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Binişiklik nedeniyle Psikolojik boyutu 4.madde ve Estetik boyutu 22.madde analize dâhil edilmemiştir. Ölçeğin toplam varyansı açıklama oranı %65,673'tür (Tablo 1.).

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan alt boyutların yapı geçerliliğini değerlendirmek için ölçek maddelerinin Boş Zaman Ölçeği ve alt boyutlar arasında arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda Boş Zaman Ölçeği ve alt boyutlar arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Boş Zaman Tatmin Ölçeği ve alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları ise; Psikolojik ile Eğitsel arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,469$); Sosyal arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,301$); Dinlenme arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,376$); Fizyolojik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,404$); Estetik arasında pozitif yönlü orta bir ilişki ($r=,365$); Boş Zaman Tatmin Ölçeği arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki ($r=,686$) bulunmaktadır(Tablo 4-5).

Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, Boş Zaman Tatmini Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara göre, ölçeğin kullanıma hazır olduğu görülmüştür. Ölçek, bireylerin boş zaman aktiviteleri sonucunda kazanacakları tatmini; dinlenme, sosyal, fizyolojik, psikolojik, estetik ve eğitsel olarak altı boyutta değerlendirmeyi sağlayacaktır. Bu çerçevede bireylerin boş zaman tatminlerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir biçimde kullanılacağı söylenebilir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Bu çalışmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Kurulu 02.04.2020 tarihi ve 11054618-302.08.01 karar/sayı numarası ile alınmıştır.

KAYNAKÇA

Argan, M. (2007). *Eğlence pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Ağduman, F. (2014). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman motivasyon ve tatminlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Ayyıldız, (2015). *Rekreatif dans faaliyetlerine katılan bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Beard, J., & Ragheb, M. (1980). Measuring leisure satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12(1), 20-33.

- Caldwell, L. L. (2005). Leisure and health: Why is leisure therapeutic? *British Journal of Guidance & Counseling*, 33(1), 7- 26.
- Cole, D. A. (1987). "Utility of confirmatory factor analysis in test validation research." *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1019-1031.
- DeCarlo, L. T. (1997). On the meaning and use of kurtosis. *Psychological Methods*, 2, 292-307.
- DeGrazia, S. (1964). *Of time, work and leisure*. Garden City, NY: Doubleday & Co.
- Driver, B. L., Brown, P. J., & Peterson, G. L. (Eds.) (1991). *Benefits of leisure*. State College, PA: Venture Publishing, Inc.
- Edginton, C., Jordan, D., DeGraaf, D. & Edginton, S. (2002). "Leisure and life satisfaction: Foundational perspectives (3rd ed.)". Boston: MA.
- Eruzun, C. (2017). *Kadınların spor etkinliklerine katılımlarının boş zaman tatmini ve yaşam kalitesine etkilerinin araştırılması: B-fit spor merkezleri üyeleri örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Esteve, R., San Martin, J., & Lopez, A. E. (1999). Grasping the meaning of leisure: Developing a self report measurement tool. *Leisure Studies*, 18, 79-91.
- Francken, D. A., & Van Raaij, W. F. (1981). Satisfaction with leisure time activities. *Journal of Leisure Research*. 13(4). 337-352.
- Gökçe, H., & Orhan, K. (2011). Serbest zaman doyum ölçeğinin türkçe geçerlilik güvenirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. Of Sport Sciences*, 22(4), 139–145.
- Gray, S. W. (1986). The relationship between self-actualization and leisure satisfaction. *Psychology. A Quarterly Journal of Human Behavior*, 23(1), 6- 12.
- Groeneveld, R. A., & Meeden, G. (1984). Measuring Skewness and Kurtosi. *Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)*, 33(4).
- Guinn. B. (1995). The importance of leisure satisfaction to the aging leisure repertoire. *Journal of Wellness Perspectives*, 2(1). 42-51.
- Hamilton-Smith, E. (1992). Work, leisure and optimal experience. *Leisure Studies*, 11, 243-256.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6, 53-60.
- Hopkins, K. D., & Weeks, D., L. (1990). Tests for Normality and Measures of Skewness and Kurtosis: Their place in research reporting. *Educational and Psychological Measurement*, 50, 717-729
- Hou, J. J., Tu, H. H., & Yang, M. F. (2007). Agreeableness and leisure satisfaction in the context of online games. *Social Behavior and Personality*, 35(10), 1379-1384.
- Huang C. Y. & Carleton B. (2003). The relationships among leisure participation, leisure satisfaction, and life satisfaction of college students in Taiwan. *Journal of Exercise Science and Fitness*, 1(2), 129 132.

- James B. S., Nora, J. B., Stage, A., Barlow F. K., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, 99(6), 323-338
- Janke, M., Davey, A., & Kleiber, D. (2006). Modeling change in older adults' leisure activities. *Leisure Sciences*, 28, 285-303.
- Kabanoff, B. (1982). Occupational and sex differences in leisure needs and leisure satisfaction. *Journal of Occupational Behaviour*, 3(3), 233-245.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon-boş zamanları değerlendirme (6. Basım)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karlı, Ü., Polat, E., Yılmaz, B., & Koçak, S. (2008). Serbest zaman tatmin ölçeği'nin (Sztö Uzun Versiyon) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. Of Sport Sciences*, 19(2), 80-9.
- Kocaekşi, S. (Ed.) (2012). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2497, 4.
- Leisure, (2009). In *Merriam-Webster online dictionary*. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/leisure>. Erişim Tarihi: 12.09.2020
- Lloyd, C., King, R., Lampe, J., & McDougall, S. (2001). The leisure satisfaction of people with psychiatric disabilities. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 25(2), 107-113.
- Lloyd, K. M., & Auld, C. J. (2002). The role of leisure in determining quality of life: Issues of context and measurement. *Social Indicators Research*, 57, 43-71.
- London, M., Crandall, R., & Seals, G. W. (1977). The contribution of job and leisure satisfaction to quality of life. *Journal of Applied Psychology*, 62, 328-334.
- Lu, L., & Hu, C. H. (2005). Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6, 325-342.
- Lysyk, M., Brown, G. T., Rodrigues, E., McNally, J., & Loo, K. (2002). Translation of the leisure satisfaction scale into french: A validation study. *Occupational Therapy International*, 9(1), 76-89.
- Mannell, R. C., & Iso-Ahola, S. (1987). Psychological nature of leisure and tourism experience. *Annals of Tourism Research*, 14(3), 314-331.
- Mieczkowski, Z. (1990). *World trend in tourism and recreation*. New York: Peter Lang Publishing.
- Misra, R., & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American Journal of Health Studies*, 16(1), 41-51.
- Moors, J. J. A. (1986). The meaning of kurtosis: Darlington reexamined. *The American Statistician*, 40, 283-284.
- Ngai, V. T. (2005). Leisure satisfaction and quality of life in Macao, China. *Leisure Studies*, 24(2), 195-207.
- Pearson, Q. M. (2008). Role overload, job satisfaction, leisure satisfaction, and psychological health among employed women. *Journal of Counseling and Development*, 86, 57-63.
- Pierce, R. C. (1980). Dimensions of leisure. I: Satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12(1), 5-19.
- Ragheb, M. G., & Tate, R. L. (1993). A behavioural model of leisure participation, based on leisure attitude, motivation and satisfaction. *Leisure Studies*, 12(1), 61-70.

- Riddick, C. C. (1986). Leisure satisfaction precursors. *Journal of Leisure Research*, 18(4), 259-265.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling* (3rd ed.). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Sevil, T. (2015). *Terapatik rekreasyonel aktivitelere katılımın yaşlıların algıladıkları boş zaman tatmini, yaşam tatmini ve yaşam kalitesine etkisi* (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sevin, H. D., Koyuncu, M. B., & Baldıran, Ş. (2020). Level of participation of teachers in recreation activities, leisure satisfaction, life satisfaction, performance relationship. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (3), 1724-1751.
- Shaw, S.M. (1985). The meaning of leisure in everyday life. *Leisure Sciences*, 7(1), 1-24.
- Siegenthaller, K. L., & O'Dell, I. (2000). Leisure attitude, leisure satisfaction, and perceived freedom in leisure within family dyads. *Leisure Sciences*, 22, 281-295.
- Sümer, N. (2000). *Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar*. Türk Psikoloji Yazıları, 3(6), 49-74.
- Şimşek Ö., F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks, 4-22.
- Tinsley, H. E. A., & Kass, R. A. (1979). The latent structure of the need satisfying properties of leisure activities. *Journal of Leisure Research*, 11(4). 278- 291.
- Torkildsen G. (2005). *Leisure and recreation management*, 5th. Edition, Taylor and Francis Group, USA.
- Trottier, A. N., Brown, G. T., Hobson, S. J. G., & Miller, W. (2002). Reliability and validity of leisure satisfaction scale (lss- short form) and the adolescent leisure interest profile (ALIP). *Occupational Therapy International*, 9(2), 131-144.
- Winslow, R. M. (1984). *An analysis of the leisure satisfaction, life satisfaction, and work satisfaction of pre-retirement workers* (Doctoral Dissertation). New York University, New York.
- Yerlisu Lapa T. (2013). Life satisfaction, leisure satisfaction and perceived freedom of park recreation participants. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 93, 1993-1993.

Reliability and Validity Study of Turkish Form of Leisure Satisfaction Scale

Muhammet VAPUR

Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs, Ankara /Turkey

Halise Dilek SEVİN

Ankara Hacı Bayram University, Faculty of Tourism, Ankara /Turkey

Extensive Summary

The concepts of free and leisure time are very close to each other and cause controversy because they do not have exact equivalents in their translations from other languages into Turkish. Especially, recreation or leisure activities are done freely in leisure time and as a result, satisfaction or dissatisfaction occurs. This situation is known to be done in completely free time. He examined the difference between leisure and leisure. Work is the opposite of free time, but not free time. Leisure and leisure are described in two different meanings. It includes the obligations of living in free time. When looking at the leisure time, it is an independent, non-responsible and free time section that the individual can use freely.

In the literature, the concepts of leisure and leisure are approached from various perspectives. Working approaches the concept of leisure time as a time period that is free from external pressures, evokes feelings of freedom, fun and happiness, and includes independent and satisfying experiences. Recreation or leisure activities are carried out during this time period and as a result, satisfaction or dissatisfaction occurs. The scale named "Leisure Satisfaction Scale" developed by Beard and Raghep (1980) measures the satisfaction levels of individuals in six sub-dimensions as a result of their activities. This scale has been adapted to Turkish as "leisure time satisfaction scale". Our work does not comply with our philosophical and theoretical approach to concepts. In this context, this scale, which is included in the whole of the questionnaire form created within the scope of the doctoral thesis "Investigation of the Mediation Effect of Leisure Satisfaction and Perceived Stress in the Effect of Leisure Participation on the Quality of Life", is translated back into Turkish and a reliability and validity study is aimed. The approval of the ethics committee was obtained from Hacı Bayram University Ethics Committee with the decision / number of 11054618-302.08.01, dated 02.04.2020.

The sample of the study consists of 412 people studying at universities in Ankara. The data were collected by the survey method. Data was collected between June and August 2020. 440 questionnaires were distributed to the participants. 411 of them were used. Due to the Covid-19 outbreak, 100 people were sent via e-mail using an e-survey method, and 82 people received feedback.

Leisure Satisfaction Scale (LSS) was developed by Beard & Raghep (1980). The short form consists of 24 items. The short form was used in the study. Scale scoring is in 5-point Likert type. These; It is "almost never true", "rarely true", "sometimes true", "many times true", "almost always".

For the adaptation study, the original scale consisting of 6 sub-dimensions and 24 items was first translated into Turkish from its original English form. The scale was translated from English to Turkish by three linguist lecturers. Afterwards, it was evaluated from the Turkish literature framework by two expert faculty members. After the

translated scale items were compared with the original scale items, the necessary arrangements were made and the final Turkish form was reached.

In this study, the Cronbach Alpha method, which is widely used in the literature and is the most accepted and used to test the internal consistency, was used. The reliability coefficient for the whole scale was calculated as 0.895. This result is parallel to the reliability coefficient (0.96) of the original scale developed by Beard and Raghep (1980). The reliability coefficient for the first sub-dimension "resting" was 0.826, for the second sub-dimension "social" was 0.798, the reliability coefficient for the third "physiological" sub-dimension was 0.815, the reliability coefficient for the fourth sub-dimension 'Psychological' was 0.739, the fifth sub-dimension was 'Educational' The reliability coefficient for "is" is 0.693, for the sixth sub-dimension 'Aesthetics'; the reliability coefficient is 0.738. According to the findings, the internal consistency coefficients for 6 sub-dimensions in the scale range from .69 to .89. These values are in the range accepted as high reliability (.80-1.00), even the internal consistency coefficient of the 3 sub-dimensions is above the acceptability level (.70).

In the factor analysis performed for the Leisure Satisfaction Scale, the Kaiser Mayer Olkin (KMO) value was calculated as 0.858. Accordingly, the sample size is suitable for factor analysis (KMO > 0.500). Within the scope of Bartlett test, X² value was found to be 3905.163 and statistically significant (p < 0.05). According to the Kaiser Mayer Olkin and Bartlett test results, it was concluded that the data were suitable for factor analysis.

According to the factor analysis results, it was determined that the scale consists of 6 sub-dimensions. Psychological dimension 4 item and aesthetic dimension 22 item were not included in the analysis because of the crossing over. The rate of explaining the total variance of the scale is 65,673%. For the first sub-dimension, "resting", it consists of 4 items with factor loads ranging from 0.485 to 0.929. The total variance explanation rate of the dimension is 31,792%. For the second sub-dimension "Social", it consists of 4 items with factor loadings ranging from 0.621 to 0.895. The total variance explanation rate of the dimension is 8.916%. For the third sub-dimension "Physiological", it consists of 4 items with factor loads ranging from 0.655 to 0.817. The total variance explanation rate of the dimension is 31,792%. For the fourth sub-dimension "Psychological", it consists of 3 items with factor loads ranging from 0.582 to 0.853. The total variance explanation rate of the dimension is 6.968%. For the fifth sub-dimension "Educational", it consists of 4 items with factor loads ranging from 0.635 to 0.748. The ratio of the dimension to explain the total variance is 5.431%; the reliability coefficient is 0.693. Accordingly, the reliability level of the dimension is quite high. Finally, for the sixth dimension, "Aesthetics", it consists of 3 items with factor loads ranging from 0.494 to 0.905. The total variance explanation rate of the dimension is 4.713%.

In the confirmatory factor analysis (CFA) analysis, it is seen that all the calculated fit indices provide acceptable fit indices, while only the AGFI fit index is close to and satisfies the acceptable index. Since the skewness and kurtosis values calculated from the Leisure Satisfaction Scale and sub-dimension scores were between +3 and -3 3 (Sevin, Koyucu & Baldiran, 2020) normality was achieved and parametric test techniques were used in our analysis.

The results of the Pearson correlation test conducted to examine the relationship between the Leisure Satisfaction Scale and its sub-dimensions; A medium positive relationship between psychological and educational (r =, 469); A moderate positive relationship between social (r =, 301); A moderate positive relationship between rest (r =, 376); A moderate positive relationship between physiological (r =, 404); A medium positive relationship between aesthetics (r =, 365); There is a strong positive correlation (r =, 686) between the Leisure Satisfaction Scale.

When the results of the study were examined, it was seen that the scale was ready for use according to the findings obtained from the validity and reliability studies of the Leisure Time Satisfaction Scale. The scale is the satisfaction individuals will gain as a result of leisure activities; It will provide evaluation in six dimensions as resting, social, physiological, psychological, aesthetic and educational. In this context, it can be said that it can be used validly and reliably in evaluating the leisure time satisfaction of individuals.